

MeSH – også på norsk

MeSH (Medical Subject Headings) er et begreps- eller emneordsystem for medisin og helsefag, og er brukt av Medline/PubMed i over 50 år. Det er nå ferdig oversatt til norsk for blant annet odontologi.

MeSH er et kontrollert og hierarkisk ordnet vokabular, og det omtales derfor som en tesaurus eller ontologi. Siden 1960 har National Library of Medicine utarbeidet emneord som innbefatter synonymymer og nærliggende termer innen medisin, odontologi, psykologi og andre helsefag. Første utgave besto av 3 400 MeSH, og nå, etter 52 år, utgjør det omtrent 27 000 MeSH som oppdateres årlig. Tesaurusen utgjør totalt ca. 200 000 termer inklusive synonymymer.

MeSH er oversatt til 24 språk, blant annet svensk, finsk, tysk, fransk, italiensk, spansk, portugisisk og russisk. Målet er at det i løpet av 2013 også skal bli ferdig oversatt til norsk.

MeSH blir tatt i bruk av blant annet helseportalene Helsenorge.no, Helsebiblioteket.no samt Tidsskrift for den norske legeförening og Den norske tannlegeforenings Tidende.

Identitetsnummer

Her kommer det geniale: Hver MeSH har et unikt identitetsnummer som kopler sammen all informasjon om begrepet: definisjon, foretrukket term, synonymymer og nærliggende termer som ikke har annen tilhørighet, samt termhistorikk. MeSH på alle oversatte språk har samme identitetsnummer.

Knytter sammen begreper

MeSH er nyttig for tannleger og alle andre som skal snakke med pasienter eller media hvor medisinske termer ikke nødvendigvis er velkjente. Selv om en tannlege mener ordet «protese» eller «plateprotese» er selvvinnlysende, vil

Den 25. januar ble det norske MeSH presentert for bibliotekarer ved forskningsinstitusjoner og universiteter og ansatte i vitenskapelige tidsskrifter. Oversettere i MeSH-prosjektet har vært Solveig Aasen (f.v.), Sigrun Ask, Cecilie Underthun, Elisabet Hafstad, Marit Fjellhaug Nylund, Sigrid Aasen, Sigrun Espelien Aasen, Åse Skjerdal og Torill Johannessen. Foto: Linda Grønstad.

mange eldre pasienter kanskje bedre forstå «gebiss».

Alle synonymymer, latinske (med latinsk og norsk stavemåte) og folkelige termer vil finnes under hver MeSH, og du vil få opp alle, uansett hvilket av begrepene du velger å søke på. Der ser du også hva som er foretrukket term og riktig skrivemåte. På den måten vil det skapes et mer enhetlig og entydig helsefaglig fagspråk i Norge.

Siden hver MeSH har sitt ID-nummer, åpnes det for mange datatekniske bruksmuligheter. Parallellspråkligheten gjør at hvis en lurer på hva et fransk medisinsk ord er på norsk eller engelsk, kan en finne det ut i basen.

MeSH brukes først og fremst ved litteratursøk, for eksempel i PubMed/Medline og Cochrane Library. Den svenske databasen SveMed+ som indekserer artikler fra svært mange skandinaviske helsefaglige tidsskrifter, bruker både svensk og norsk MeSH fra og med 2013. Norsk MeSH er tatt inn

i denne termbasen og forbedrer søket for norsktalende.

Hvorfor MeSH på norsk?

Hvorfor oversette MeSH til norsk? Alle kan da engelsk? Hvorfor ha emneord når en har frisøk i Google?

Til å begynne med var det utfordrende å forklare behovet for norske MeSH og skaffe midler til prosjektet. I Norge har det vært arbeidet lite med standardisering av emneord, og når det skjer vektlegges gjerne egne emneordlister i stedet for å bruke internasjonale av høy kvalitet. Dette gjør at ord ikke er søkbare på tvers av fagområder, og her kan MeSH løse et stort problem. Ved å arbeide kunnskapsbasert, det vil si at en ser hva som er gjort ellers i verden, kan en gjenbruke løsninger i stedet for å finne opp kruttet på nytt. Takket være at stadig flere forsto det samfunnsnyttige i å gjenbruke et etablert internasjonalt system, er oversettelsesarbeidet nå kommet godt over halvveis.

Et flertall norske brukere behersker dessuten norsk bedre enn engelsk når det kommer til stykket, og derfor er det viktig å få på plass en norsk versjon av MeSH. Oversettelsen sikrer at ulike betegnelser på norsk for samme fenomen blir innarbeidet i informasjonen om det enkelte emneordet. Ta for eksempel «gingivitt» og «tannkjøttbetennelse» – ord med samme betydning men med ulike bruksområder og brukergrupper.

Prosjektet ble opprettet i Kunnskaps-senteret i 2009 uten andre ressurser enn en 30 prosents stillingsressurs for prosjektleder.

Oversettelsesarbeidet

Arbeidsmetoden har vært at emneordene først ble oversatt av en bibliotekar som sjekket de viktigste ordbøkene, Språkrådets anbefalinger og den norske oversettelsen av ICD-10. Deretter ble forslagene til ordvalg kvalitetssikret av en ekspert innen fagfeltet. Noe av det som har tatt tid er å få ekspert-hjelp til kvalitetssikring.

De fleste land i Europa har alt oversatt MeSH til sitt språk. At vi nå får MeSH på norsk vil være til hjelp for medisinske og helsefaglige utdanningsinstitusjoner, nettsteder, tidsskrifter og ikke minst alle som i det daglige bruker eller ønsker å forstå det medisinske fagspråket.

Odontologi

Grunnen til at hele den odontologiske delen er ferdig, er spesialbibliotekar Sigrun Ask som i samarbeid med professor i odontologi ved Universitetet i Bergen, Nils Roar Gjerdet, har vært pådrivere for oversettelse og kvalitetssikring av norske MeSH innen odontologien. De har forstått nytten av en norsk oversettelse, og skal ha æren for at denne delen er tidlig ferdig.

Samarbeidspartnere og støtte

Tidsskrift for Den norske legeforening har gitt et betydelig bidrag til prosjektet med utlån av manusredaktør til oversettelsesarbeid siden 2010, og vært en svært viktig støttespiller.

I 2012 bidro Helsedirektoratet, avdeling Helseportal med nødvendig støtte for å nå målet med 17 000 norske MeSH innen 2012.

Internasjonale samarbeidspartnere har vært National Library for Medicine, som bidrar med databasen MTMS og brukerstøtte, Karolinska instituttet, som eier av Sve Med+ og Svensk MeSH. Catalogue et Index des Sites Médicaux de langue Francaise (CISMeF) og det italienske folkehelseinstituttet Istituto Superiore de Sanità har også vært nyttige samarbeidspartnere.

Språkrådet har fulgt prosjektet og har både kvalitetssikret og støttet dette arbeidet for norsk fagspråk og terminologi.

Status i dag

Mesh har 26 668 engelske termer, 15 163 er oversatt til norsk. 11 505 termer gjenstår, derav 2000 oversatte MeSH som venter på kvalitetssikring fra ekspert.

Informasjon om MeSH og terminologi finner du på <http://www.helsebiblioteket.no/for-forskere>

*Kristin Aksnes og
Sigrun Espelien Aasen,
prosjektleder for norsk MeSH*